

sinde Dünder Bey'den "melikü'l-ümerâ" unvanı ile bahsedilmektedir. Dünder Bey, Anadolu Selçuklu sultanlarının sayfiye yeri olarak kullandıkları Eğridir'de de imar faaliyetlerinde bulunmuş 701 (1301-1302) yılında burada bir medrese yaptırarak ilmi hayatın gelişmesine çalışmıştır. Bugün de bütün azametiyle ayakta duran ve Dünder Bey Medresesi adıyla anılan yapının 701 (1301-1302) tarihli kitabesinde bânisinden "melikü'l-ümerâ"dan sonra "ispehsâlâr" unvanı ile söz edilmesi dikkati çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 311-312, 322-325, 326-327; *Géographie d'Aboulféda* (nşr. M. Reinaud — De Slaine), Paris 1840, s. 378-379, 381; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik* (Taeschner), s. 29, 31, 39, 51-52; Kalkaşendî, *Şubhu'l-aşâ*, V, 341, 345-346, 348, 363; *Düvel-i İslâmiyye*, s. 287, 289-290; Uzunçarşılı, *Kitabeler II*, İstanbul 1929, s. 59, 171, 228-230, 240-242; a.m.f., *Anadolu Beylikleri*, s. 62-63, 65, 67, 229; a.m.f., *Medhal*, s. 144; a.m.f., *Osmanlı Tarihi*, I, 49-50, 52, 114; a.m.f., "Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş", *TTK Belleten*, XXXI/124 (1967), s. 603, 609, 625-628; a.m.f., "Hamîd-oğulları", *İA*, V/1, s. 189-190; X. de Planhol, *De la plaine pamphylienne aux lacs pisidiens: nomadism et vie paysanne*, Paris 1958, s. 91, 147; B. Fleming, *Landschaftsgeschichte von pamphylien, pisidien und lykien im spatmittelalter*, Wiesbaden 1964, s. 67, 69, 74-75; Cl. Cahen, *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (trc. Yıldız Moran), İstanbul 1984, s. 294-295; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s. 639, 647; Erdoğan Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, Ankara 1991, s. 173; Sait Kofçoğlu, *Hamîd Oğulları Beyliği* (doktora tezi, 1993), İÜ Ed.Fak., tür.yer.; Mehmed Ârif, "Anadolu Tarihinden: Hamîd Oğulları", *TOEM*, III/15 (1328-30), s. 942-944; Ali, "Teke Emâreti", *TTEM*, XIV/2 (1924), s. 79; A. Zeki Velidi Togan, "Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadî Vaziyeti", *THİTM*, I (1931), s. 22-24; Bahriye Üçok, "Hamitoğulları Beyliği", *AÜİFD*, IV/1-2 (1955), s. 75-77; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, İstanbul 1970, s. 86-88; Şahabettin Tekindağ, "Teke-Eli ve Teke-Oğulları", *TED*, sy. 7-8 (1977), s. 63-64, 68.

SAİT KOFOĞLU

FELLÂS

(الفلاس)

Ebû Hafs Amr b. Alî b. Bahr el-Fellâs el-Bâhilî es-Sayrafi (ö. 249/864)

Muhaddis ve müfessir.

160'lı (777) yıllarda Basra'da doğdu. Bazı kaynaklarda Sekkâ lakabıyla da anıldığı zikredilmekteyse de bu lakabın dedesi muhaddis Bahr b. Kenîz'e ait oldu-

ğu belirtilmektedir. Fellâs küçük yaşta hadis tahsiline başladı. Hammâd b. Zeyd'in derslerine bir süre devam ettikten sonra Süfyân b. Uyeyne, Vekî b. Cer-râh, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Abdurrahman b. Mehdî gibi muhaddislerden hadis rivayet etti. 216 (831), 224 (838-39) ve 236 (850-51) yıllarında hadis tahsili için İsfahan'a gitti. Kendisinden başta *Kütüb-i Sitte* müellifleri olmak üzere Züheyr b. Harb, Ebû Zür'a er-Râzî, Ebû Hâtim er-Râzî, İbn Ebû'd-Dünyâ, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cerîr et-Taberî gibi meşhur âlimler ve hocası Affân b. Müslim rivayette bulundular.

Nesâî, Kādî Hüseyin b. İsmâil el-Mehâmilî, İbn Hibbân ve Dârekutnî Fellâs'ın güvenilir bir hadis hâfızı olduğunu belirtmekte, Basralı hadis hâfızı İbn Mükrem de Basra'da Ali b. Medîni dışında Fellâs gibi bir âlimin yetişmediğini söylemektedir. Hatta bir defasında Yahyâ b. Saîd el-Kattân hadis rivayet ederken yanılmış, ertesi gün bu durum kendisine hatırlatıldığı zaman, İbnü'l-Medîni gibi âlimlerin de bulunduğuy toplantıda, hatta yapınca kendisini uyarmadığı için Fellâs'a sitem etmiştir.

Fellâs güçlü bir hâfızaya sahip olduğundan rivayet ettiği hadisleri çok defa ezberden naklelerdi. Ebû Zür'a er-Râzî Fellâs'ı hâfıza gücü bakımından İbnü'l-Medîni ve Şâzekûnî ile aynı seviyede tutmuş, Basra'da onlar kadar güçlü hâfızaya sahip başka hiç kimseyi görmediğini söylemiştir. Ebû Hâtim er-Râzî ile Halife b. Hayyât Fellâs'ı Ali b. Medîni'den daha üstün ve daha güvenilir saymışlardır. Ali b. Medîni ise Fellâs'ı Yezîd b. Zürey'den hadis rivayet ettiği için tenkit etmiş, Buhârî de onun bu tenkidini dikkate almış olmalı ki Fellâs'ın Yezîd b. Zürey'den naklettiği hadislere *el-Câmi'u's-şahîh*'inde yer vermemiştir. Ancak âlimlerin çoğu, akraların birbiri hakkındaki tenkitlerine itibar edilmeyeceğini söyleyerek İbnü'l-Medîni'nin Fellâs hakkında yaptığı tenkitleri dikkate almamışlardır.

Gittiği memleketlerde ilim meclisleri kurarak hadis rivayet eden Fellâs'ın bu meclislerine pek çok muhaddis devam etmiştir. Ömrünün sonlarında devrin halifesiyle görüşmek üzere Bağdat'a gittiğinde de kalabalık öğrenci gruplarına hadis rivayet etmiş, ailesinin yanına dönebilmesi için kendisine dua etmelerini istemiş, ancak Basra'ya ulaşmadan 25

Zilkade 249'da (9 Ocak 864) Askerimükrem'de vefat etmiştir.

Fellâs'ın rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kitaplarında yer almıştır. Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şahîh*'inde kırk yedi, Müslim'in *el-Câmi'u's-şahîh*'inde iki rivayeti bulunan Fellâs ayrıca hadis ve tefsirle ilgili kitaplar yazmakla beraber bu eserler günümüze ulaşmamıştır. Kaynaklarda onun, Ali b. İsmâil b. Hammâd tarafından kendisinden rivayet edilen *Tefsîrü'l-Kur'ân* ile *Müsned*, *el-İlel* ve *et-Târîh* adlı kitaplarından da söz edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu's-şagîr*, II, 388; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, VI, 249; İbn Hibbân, *eş-Şikâat*, VIII, 487; Kelâbâzî, *Ricâlü Şahîhi'l-Buhârî*, II, 546; İbn Mencüye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, II, 73-74; Hatîb, *Târîhu Bağdad*, XII, 207-212; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, II, 122; Zehebî, *el-İber*, I, 357-358; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ*, XI, 470-472; a.m.f., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 487-488; İbn Hacer, *Hedyü's-sârî* (Hatîb), s. 453; a.m.f., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 80-82; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Lecne), II, 19-20; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 120; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethul-lah), V, 82; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 405.

SELMAN BAŞARAN

FELS

(الفلس)

İslâmiyet'in ilk devirlerinden itibaren basılan bakır veya bronz sikke.

Latince *follis* kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan *fels* "akçe, para, mangır" anlamına gelir. Çoğulu *fülûs* olup ağırlık ve büyüklükleri hesaba katılmaksızın bütün bakır ve bronz sikkeler hakkında kul-

İmparator II. Konstantin tipinde Dimasık'ta basılmış bakır fels (İstanbul Arkeoloji Müzesi, Teşhir. nr. 7)